LAUSUNTO
Pro Vege ry
7.9.2026

Pro Vegen asiantuntijalausunto: Ilmastovuosikertomus

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Pro Vege kiittää mahdollisuudesta lausua Ilmastovuosikertomuksesta. Toimialayhdistyksenä Pro Vege edustaa monipuolista joukkoa kotimaisia kasvipohjaisen ruuan toimijoita edistäessään alan toimintaedellytyksiä sekä kestävää ja terveellistä ruokajärjestelmää Suomessa.

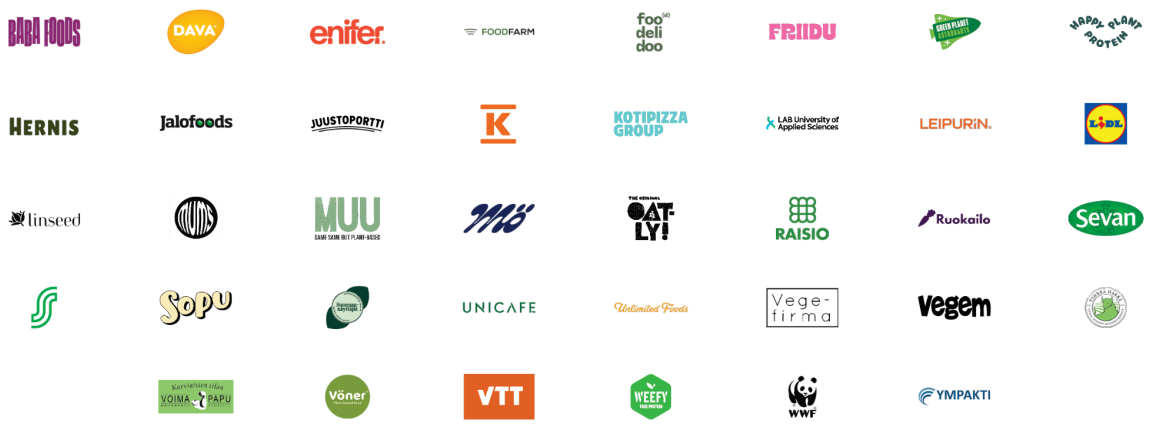

Lyhennelmä lausunnosta:

1. Kasvipohjaisen ruuan tuotantoa ja kulutusta edistävien toimenpiteiden koordinoimiseksi tarvitaan kansallinen toimintasuunnitelma ja yli hallituskauden ulottuva toimenpideohjelma, sillä toimenpiteet ovat laaja-alaisia ja toisiinsa kytkeytyviä.

2. Ilmastovuosikertomuksen tarkastelu ei näkemyksemme mukaan huomioi ruokajärjestelmässä käynnissä olevaa ja lähivuosina voimistuvaa rakennemuutosta.

3. Ruuantuotannon rakenteita on muokattava proaktiivisesti myös ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi, sillä vain ruuankulutuksen muuttuminen ei vähennä Suomen päästöjä, ellei muutos näy myös kotimaisessa tuotannossa.

4. Kuluttajien ruokavalintojen muuttaminen vaatii aktiivista ohjausta. Ruokavalioiden muutosta ei tule nähdä kuluttajien tietoisten päätösten tuloksena, vaan siihen vaikuttavat ensisijaisesti ruokaympäristöt, yhteiskunnalliset rakenteet ja niitä muuttava ohjaus.

5. Kasvipohjainen tuotanto vahvistaa ilmastotavoitteiden lisäksi huoltovarmuutta, kriisinkestävyyttä ja taloudellisia mahdollisuuksia.

6. Julkisten ruokapalveluiden ohjausta tulee vahvistaa ohjeistusten rinnalla kannustimilla ja tarvittaessa velvoitteilla.

7. Kasvipohjaisen ruuan valmistamisen ja osaamisen tulee olla pysyvä osa ammatillista koulutusta ja ruokapalveluiden kehittämistä.

Yleisesti pidämme myönteisenä, että Ilmastovuosikertomuksessa nostetaan esiin monia sellaisia asioita, joita toimiala on peräänkuuluttanut ilmastovaikutusten, mutta myös muiden laaja-alaisten yhteiskunnallisten hyötyjen, kuten talouskasvun, huoltovarmuuden ja kansanterveyden parantumisen aikaansaamiseksi:

1. kasviproteiinien arvoketjujen vahvistaminen Suomessa
2. kasviproteiinien tuotannon ja yhteistyörakenteiden kehittäminen
3. kasviproteiinien jalostusasteen nostaminen sekä uusien jalostettujen kasviproteiinituotteiden kehittäminen
4. ravitsemussuositusten mukaisen syömisen merkitys
5. julkisten elintarvikehankintojen ja ruokapalveluiden rooli sekä niille asetetut tavoitteet kasvipohjaisen ruuan lisäämiseksi ravitsemussuositusten perusteella.

Esitämme tässä lausunnossa, että ilmastovuosikertomuksessakin tunnistettujen kasvipohjaisen ruuan tuotantoa ja kulutusta edistävien toimenpiteiden koordinoimiseksi luodaan toimintasuunnitelma ja toimenpideohjelma. Tämä edesauttaa laaja-alaisten ja toisiinsa kytkeytyvien toimien vaikuttavan toteutusta. Lisäksi keskitymme lausunnossa seikkoihin, jotka kasvipohjaisen ruuan kannalta sinänsä kiitettävässä ilmastovuosikertomuksessa tulee näkemyksemme mukaan vielä huomioida.

Ruokajärjestelmän rakennemuutos on tunnistettava ilmastopolitiikassa

Ilmastovuosikertomuksen tarkastelu ei näkemyksemme mukaan huomioi ruokajärjestelmässä käynnissä olevaa ja lähivuosina voimistuvaa rakennemuutosta. Esimerkiksi punaisen lihan tuotannon väheneminen on jo pitkään tunnistettu kehityssuunta[1] [2], mikä jo yksin muuttaa nykyisen ruokajärjestelmän rakenteita merkittävästi. Toisaalta rakennemuutosta vievät eteenpäin myös ruokateknologian käynnissä oleva voimakas kehitys, sekä kasvipohjaisen ruuan

[1] Ilmastotiekartta, MTK (2020)
[2] Ruokasektorin kasvunäkymät nykyisellä toimintamallilla: Perusskenaario sektorin kasvusta vuoteen 2035, Luonnonvarakeskus (2025)

valtavairtaistuminen. Samalla kasvipohjaisen ruuan tuotantoa ja kulutusta on vahvistettava proaktiivisesti politiikkatoimin muun muassa ruokajärjestelmän kriisinkestävyyden ja huoltovarmuuden parantamiseksi.

Toimia ei tule suunnata vain nykyisen ruokajärjestelmän vähittäiseen optimointiin, vaan ilmastopolitiikan keinovalikoimaan on otettava myös ruokateknologian kehitys ja kasvipohjaisen ruuan tarjoamat mahdollisuudet.

Proaktiivista rakennemuutoksen edistämistä puoltaa myös Ilmastovuosikertomuksessa esitetty olennainen havainto, **ettei ruuankulutuksen muuttuminen vähennä Suomessa raportoitavia maatalous- ja maankäyttösektorin päästöjä, ellei muutos näy myös kotimaisessa tuotannossa.**

Kuluttajien ruokavalintojen muuttaminen vaatii aktiivista ohjausta

Kuluttajien valinnat ovat pitkälti ruokaympäristöjen ja yhteiskunnallisten rakenteiden, kuten normien tulosta.[3] Ruokavaliomuutosten edistäminen edellyttää yhteiskunnallisia ohjauskeinoja ja ruokajärjestelmän laajempaa muutosta. Ruokavalioiden muutosta ei tule nähdä kuluttajien tietoisten päätösten tuloksena, vaan siihen vaikuttavat ensisijaisesti ruokaympäristöt, yhteiskunnalliset rakenteet ja niitä muuttava ohjaus.

Ilmastovuosikertomuksessa mainittu ruokahävikin vähentäminen on sinänsä kannatettava tavoite, mutta sen merkitystä ilmastopolitiikan keinona tulee suhteuttaa muihin ruokajärjestelmän päästövähennyskeinoihin. Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan kotitalouksien ruokahävikin puolittaminen vähentäisi koko ruokajärjestelmän ilmastovaikutuksia noin 1–3 prosenttia.[4] Luke korostaa samalla, että suuremmat päästövähennykset edellyttävät systeemisiä muutoksia koko ruokaketjussa ja että keskeistä on ruokavalioiden muuttuminen kasvispainotteisemmiksi. **Ruokahävikin vähentämistä ei tule asettaa ilmastopolitiikassa samaan asemaan ruokavalioiden ja tuotantorakenteiden muutosten kanssa.**

Kasvipohjainen ruuantuotanto on keskeinen ilmastoratkaisu

Ilmastopaneelin ilmastotehokasta maataloutta koskevan raportin mukaan siirtyminen kasvipainotteisempiin ruokavalioihin voi vähentää ruuankulutuksen ilmastovaikutuksia 30–40 prosenttia.[5] Samalla se luo edellytyksiä merkittäville maatalouden päästövähennyksille. Raportin skenaariotyössä maatalouden päästöt vähenevät eniten, varmimmin ja nopeimmin, kun ruokavaliot muuttuvat merkittävästi kasvipainotteisemmiksi, kotieläintuotanto vähenee ja kasvituotteiden tuotanto kasvaa kulutusta vastaavasti.

---

[3] Suuntana ilmastotehokas maatalous Suomessa, Ilmastopaneeli (2026)
[4] Ruokahävikin ilmastovaikutus kotitalouksissa, Luonnonvarakeskus (2022)
[5] Suuntana ilmastotehokas maatalous Suomessa, Ilmastopaneeli (2026)

Kasvipohjaisen ruuantuotannon vahvistaminen voi samanaikaisesti vähentää ruokajärjestelmän ilmastovaikutuksia, vahvistaa sen huoltovarmuutta ja luoda uusia taloudellisia mahdollisuuksia. Kasviproteiinien ja muiden kasvipohjaisten raaka-aineiden tuotannon lisääminen monipuolistaa alkutuotantoa ja vahvistaa kotimaisten raaka-aineiden saatavuutta. Erityisesti typensitojakasvien viljely voi vahvistaa lannoiteomavaraisuutta. Kasvipainotteisempi ruokajärjestelmä on myös resurssiviisas, kun suurempi osa tuotannon resursseista voidaan kohdentaa suoraan ihmisravinnoksi. Tämä vahvistaa huoltovarmuutta vähentämällä riippuvuutta tuotantopanoksista. Samalla resurssien tehokas käyttö pienentää ruokajärjestelmän ilmastovaikutuksia. Kasvipohjainen tuotanto luo lisäksi uusia mahdollisuuksia elintarvikkeiden jalostukseen ja vientiin.

Kasvipainotteisemman ruokajärjestelmän edistäminen tuleekin nähdä ilmastopolitiikan lisäksi maatalous-, elinkeino-, huoltovarmuus- ja innovaatiopolitiikkana.

Julkisille ruokapalveluille on jo asetettu suunta – nyt tarvitaan toimeenpanoa

Julkisia ruokapalveluita koskevat ohjauskeinot ovat erinomainen esimerkki, miten kuluttajien ruokavalintoja ja lopulta normeja voidaan muokata kestävämmiksi. Pidämmekin erittäin kannatettavana ilmastovuosikertomuksen kirjausta siitä, että julkisilla elintarvikehankinnoilla ja ruokapalveluilla on merkittävä rooli ruokajärjestelmän kestävyyden parantamisessa ja että kasvipohjaisen ruuan osuutta tulee lisätä ravitsemus- ja ruokailusuositusten mukaisesti. Monet kunnat ovat jo edenneet tähän suuntaan.

Myös kansallisen julkisten hankintojen strategian tavoitteet ja Motivan ohjeistus ovat tärkeitä työkaluja. Merkittävän ja yhdenvertaisen muutoksen aikaansaamiseksi tarvitaan ohjeistusten rinnalle kuitenkin myös vahvempia kannustimia ja tarvittaessa velvoittavaa ohjausta. Ilmastopaneelin raportin mukaan erityisen tehokkaiksi ovat osoittautuneet oletusvaihtoehtojen muutokset, joilla kasvisruuan osuus aterioista on joissakin tapauksissa noussut jopa noin 80 prosenttiin tai sen yli. [6]

Ilmastovuosikertomuksessa mainittu KasvisPro Edu on hyvä esimerkki käytännön toimeenpanosta. **Kasvipohjaisen ruuan valmistaminen ja osaaminen tulee kuitenkin varmistaa pysyvästi osaksi alan ammatillista koulutusta ja ruokapalveluiden kehittämistä.**

[6] Suuntana ilmastotehokas maatalous Suomessa, Ilmastopaneeli (2026)

Kasvipohjaisen ruuan toimintasuunnitelma ja toimenpideohjelma tukevat tuotannon ja kulutuksen nivomista ilmastopolitiikkaan

Ilmastotehokkaan maatalouden saavuttaminen edellyttää ruokajärjestelmän samanaikaista muutosta sekä tuotannossa että kulutuksessa. Kasvipohjaisen ruuan tuotannon ja kulutuksen vahvistaminen kytkeytyy alkutuotantoon, elintarvikkeiden jalostukseen, ruokapalveluihin, kuluttajien ruokavalintoihin ja ruokateknologian kehitykseen. Näin laaja muutos ei etene yksittäisillä ja toisistaan irrallisilla hankkeilla, vaan edellyttää pitkäjänteistä ja koordinoitua politiikkaa.

Ehdotamme, että kasvipohjaisen ruuan tuotannon ja kulutuksen vahvistaminen tunnistetaan Suomen ilmastopolitiikassa nykyistä selkeämmin rakenteelliseksi ilmastotoimeksi. **Tätä varten tulee laatia kansallinen kasvipohjaisen ruuan toimintasuunnitelma sekä yli hallituskauden ulottuva toimenpideohjelma, joka kokoaa yhteen tavoitteet ja toimet koko arvoketjulle alkutuotannosta jalostukseen, ruokapalveluihin ja kulutukseen.**

Pro Vege ry

Pro Vege on kasvipohjaisen ruuan toimialayhdistys. Laajaan 39 toimijan jäsenkuntaan kuuluvat elintarvikevalmistajien lisäksi kaikki Suomen suurimmat päivittäistavaraketjut sekä toimijoita muun muassa ravintolakentältä, tutkimuksesta ja bioteknologiasta. Tavoitteenamme on lisätä kasvipohjaisen ruuan kysyntää ja tarjontaa. Näin vahvistamme sen markkinan kasvua niin kotimaassa kuin viennissä. Kasvu tuo mukanaan uusia elinkeino- ja työllisyysmahdollisuuksia, sekä hyötyjä kansanterveydelle, ilmastolle ja ympäristölle. Se hyödyttää koko Suomea.

www.provege.fi